

Hoe meer communicatiemiddelen, hoe minder we communiceren.

Aan mij werd de vraag voorgelegd of de bovenstaande stelling waar is of niet. Ik zal proberen het waarheidsgehalte te toetsen aan een paar varianten op een denkbeeldige gebeurtenis.

De gebeurtenis is, dat ik op zee ben om met mijn trimaran genaamd *KPN TeleCommunicator* een soloreis om de wereld in 80 dagen te maken. Het zal duidelijk zijn wie de sponsor is van deze zeilreis. Ongelukkig genoeg kom ik na 13 dagen in een vliegende storm terecht, waarna zich de volgende alternatieven afspelen in parallelle universum (sorry, 'universum' kent geen meervoudsvorm).

Universum 1

Mijn boot zinkt, maar ik heb geluk. Ik spoel aan op een onbewoond eiland. Daar zit ik dan, zonder eten, drinken en zonder de communicatiemiddelen die ik in mijn boot had. Ik zou graag willen laten weten welke ramspoed mij is overkomen, maar ik heb alleen mijn mond als communicatiemiddel. Ik wou dat ik een fles, een stukje papier en een potlood had, dan kon ik meer communiceren.

Universum 2

Ook hier zinkt mijn boot, maar ik heb wederom geluk. Ik spoel aan op een onbewoond eiland, m'n zaktelefoon is waterdicht en op een naburig eiland staat toevallig een zendmast van mijn sponsor. Ik bel gauw naar verschillende mensen en instanties om te vertellen dat de *KPN TeleCommunicator* voor duikboot speelt en ik voor Robinson Crusoe.

Universum 3

Ik heb nog meer geluk. Ik spoel met m'n hele boot aan op het eiland. De boot is stuk, maar al m'n communicatiemiddelen werken nog. Aangezien mijn boot de *KPN TeleCommunicator* heet heb ik het volgende aan boord: satelliet, zaktelefoon, mari-foon, videoconferencing apparatuur, een computer met internet aansluiting (satelliet), een morse seinapparaat, een kratje met wijnflessen (met kurken), een stapel papier, pen en potlood.

Net als in *Universum 2* bel ik gauw naar verschillende mensen en instanties om te vertellen dat de *KPN TeleCommunicator* voor duikboot speelt en ik voor Robinson Crusoe. Na een korte videoconferentie met mijn sponsor ga ik verder met de video-opnamen voor hun commercial.

Deze drie alternatieven tonen dat ik wel degelijk méér en niet minder communiceer als ik meer communicatiemiddelen heb. Maar ze laten tevens iets anders zien: je bereikt op den duur een verzadigingspunt, waarna méér communicatiemiddelen nauwelijks leiden tot meer communicatie. We hebben misschien het *gevoel* dat we minder communiceren, maar dat is zintuiglijk bedrog. In verhouding tot het aantal communicatiekanalen gaan we wel meer, maar niet véél meer communiceren. Als ik iedereen heb gebeld over mijn ramspoed op zee, dan hoef ik niet nog eens (in telegramstijl!) per morse seintoestel dat bericht over te sturen. Ik communiceer wél meer dan de zeelieden van 100 jaar geleden. Ik communiceer niet veel meer dan een zeeman 30 jaar terug.